

Tuulivoimayhtiö TM Voima Oy

Alavieskan Kytölän tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi

25.8.2013

kannen kuva: Maastoa hankealueen keskiosassa. Kuva: Kalle Luoto.

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Perustietoa inventointialueesta	2
2.1	Maasto	2
2.2	Alueen esihistoriaa ja historiaa	2
2.3	Aiemmat tutkimukset ja lähistön muinaisjäännöskohteet.....	2
3	Inventointityö.....	3
4	Kohteet.....	5
4.1	Kytökangas [9010028] kiinteä muinaisjäännös	6
4.2	Kytökangas 2 [uusi kohde] kiinteä muinaisjäännös (ehdotus).....	8
5	Tulokset.....	11
	Tärkeimpiä lähteitä.....	11

KARTAT:

Kartta 1.	Alavieskan Kytölään tuulivoimapuistohankkeen sijainti. MK 1 : 200 000.	1
Kartta 2.	Maastossa tarkastetut alueet (rasteri) ja muinaisjäännöskohteet Kytökangas (nro 1), Kytökangas 2 (nro 2) ja Ränkky (nro 3). MK 1 : 20 000.	4
Kartta 3.	Kohteiden Kytökangas ja Kytökangas 2 sijainti. MK 1 : 10 000.	5

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 03/2013 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

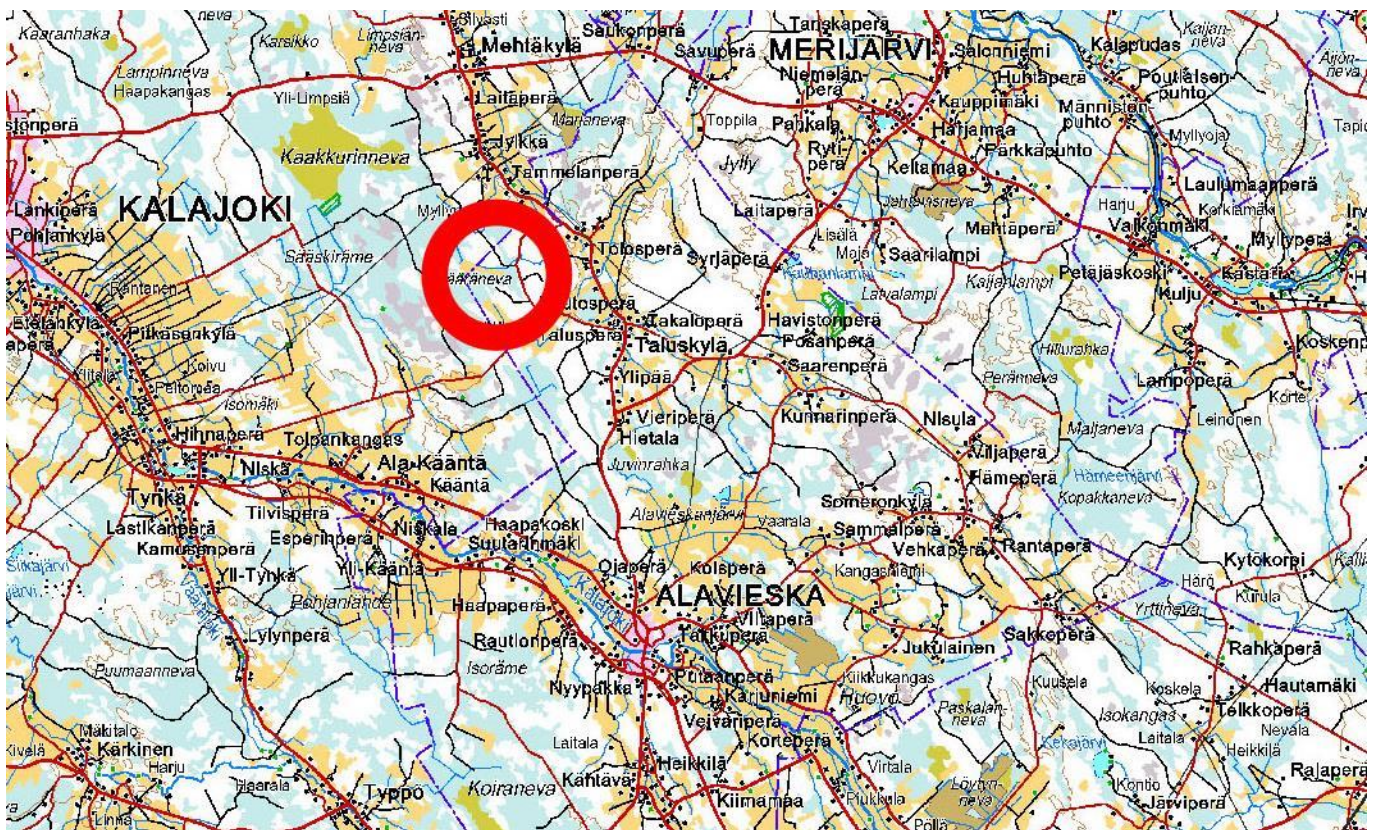

ALAVIESKAN KYTÖLÄN TUULIVOIMAPUISTON ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

Kohteen laji:	Arkeologinen inventointi, tuulivoimapuisto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	8.8. ja 9.8.2013
Peruskartta:	PK 2131 06
Tutkimusten rahoittaja:	Tuulivoimayhtiö TM Voima Oy
Muinisjäännöskohteet:	
	Kytökangas [9010028]
	Kytökangas 2 [uusi kohde]
Löydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	Haimila 2002: inventointi Sarkkinen 1992: inventointi

1 Johdanto

TM Voima Oy suunnittelee Alavieskan Kytölä alueelle enimmillään yhdeksän tuulivoimalaitoksen rakentamista. Alueella sijaitsee muinajäännösrekisterin mukaan kiinteä muinajäännöskohde, Kytökangas (tunnus 9010021). Kohde käsittää kaksi hautaröykkiöiksi määriteltyä kivirakennetta noin 20 m päässä toisistaan. Suoritetun arkeologisen inventoinnin tavoitteena oli tarkastaa tunnetut muinajäännöskohteet sekä etsiä ennestään tuntemattomia muinajäännöksiä, erityisesti muuttuvan maankäytön alueilta. Arkeologinen inventointi koostui esiselvityksestä, maastoinventoinnista ja raportista. Tutkimuksessa selvitettiin 9 voimalapaikkaa. Inventoinnin maastotyöt tehtiin heinäkuussa 2013 tiedossa olleiden voimalapaikkojen ja suunnitelmien mukaan.

Kartta 1. Alavieskan Kytölään tuulivoimapuistohankkeen sijainti. MK 1 : 200 000.

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 03/2013. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

2 Perustietoa inventointialueesta

2.1 Maasto

Kytölään tuulivoimapuiston alue sijaitsee noin yhdeksän kilometriä Alavieskan keskustan pohjoispuolella. Alue sijoittuu Kytöläntien pohjoispuolelle ja rajautuu pohjoisessa Kalajoen rajaan sekä idässä Talusojan rantojen viljelyksiin. Hankealue on pääosin metsätalouskäytössä, tosin lounaisosassa voimaloita on suunniteltu sijoitettavaksi myös pellolle.

Maasto Alavieskassa on hyvin alavaa. Maisema on tyypillisesti laajoja peltoaukeita, joita jakavat soiset ja kallioiset metsäalueet. Voimalapaikat sijoittuvat noin 40 -50 metriä merenpinnan yläpuolelle. Suurin osa tuulivoimapuiston alueesta on metsätalouskäytössä ja hankealueella vaihtelevat metsäpalstat ja suoalueet. Alueen metsät ovat käsiteltyjä ja suurin osa suoalueista on ojitettuja. Alueelle sijoittuu kallioalueita ja metsäautoteitä.

2.2 Alueen esihistoriaa ja historiaa

Jääkauden jälkeen Alavieskan alue oli merta. Kampakeraamisella kivikaudella, noin vuoteen 3000 eKr. mennessä maa oli kohonnut niin paljon, että Litorinameressä oli näkyvissä rikkonainen saaristo. Tänä päivänä näiden saarien rannat ovat noin 60 metrin korkeudella meren pinnasta. Pronssikauden alussa noin vuoden 1800 eKr. tietämissä ranta oli kymmenisen metriä alempana. Muun muassa Korkeakurunrahka oli veden alla. Rautakaudella (500 eKr. – 1100 jKr.) meren ranta on jo paennut Alavieskan länsipuolelle. Järvet ovat saattaneet olla tuolloin hieman suurempia ja nykyisin soistuneet matalat alueet ovat saattaneet olla järviä, jotka ovat sittemmin kasvaneet umpeen.

Alavieska kuului ensin Salon kirkkopitäjään vuodesta 1320 ja vuodesta 1540 lähtien Kalajoen pitäjään ja emäseurakuntaan. Alajoen (Alavieskan) kylä erotettiin 1500-luvun puolella Kalajoesta. Kaikki kunnan vanhat kylät ovat edelleen olemassa. Kymmenysluettelon mukaan jo vuonna 1547 Alavieskan kylällä on ollut 12 taloa. Kymmenysluettelon mukaan jo vuonna 1547 Alavieskan kylällä on ollut 12 taloa ja 1607 maakirjan mukaan 19. 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla uusia tiloja syntyi Taluskylän, Kähtävän ja Someronkylän takamaille. Omaksi pitäjäkseen Alavieska perustettiin vuonna 1897. Historiallisten karttojen perusteella nyt tarkastelun kohteella olevalla Kytölään tuulivoimapuiston hankealueella ei ole sijainnut asutusta.

2.3 Aiemmat tutkimukset ja lähistön muinaisjäännöskohteet

Edellinen koko Alavieskan käsittänyt arkeologinen inventointi on tehty vuonna 2002. Kyseessä oli Museoviraston arkeologian osaston tutkimushanke. Tätä ennen kunnassa oli tehty perusinventointi vuonna 1984. Pienempialaisia kohdeinventointeja ovat olleet mm. keskustan osayleiskaava-alueen inventointi vuonna 2011 ja vuonna 1992 tehty Imatran Voima Oy:n Ventusnevalta Pyhäkoskelle tehdyn voimalinjan inventointi.

Haimilan inventoinnin mukaan Alavieskan kivikaudelle ajoittuvat irtolöydöt ovat pääasiallisesti löytyneet jo 1800-luvun puolella tai 1900-luvun alussa, eikä löytöjen perusteella tuolloin voitu paikantaa uusia kohteita. Inventoinnin yhteydessä saatiin kuitenkin tietoon joukko röykkiöitä. Lisäksi Haimilan (2002) inventoinnissa kartoitettiin historiallisen ajan kohteita mukaan lukien suuri määrä tervahautoja.

Hankealueella sijaitsee yksi entuudestaan tunnettu kohde, kiinteä muinaisjäännöskohde Kytökangas (tunnus 9010021). Kohde käsittää kaksi hautaröykkiöiksi määriteltyä kivirakennetta noin 20 m päässä toisistaan. Suunniteltu tuulivoimala sijoittuu röykkiöistä runsaat 200 m pohjoiseen.

Ränky niminen muinaisjäännös sijaitsee hankealueen pohjoispuolella Korteojan itäpuolella, Taluskylästä Mehtäkylään johtavan tien länsipuolella, pienellä kalliomäellä. Sen laella on kahden maakiven välissä pahoin kaiveltu ja muodoltaan epämääräinen röykkiö, jonka halkaisija on noin 5 m ja korkeus noin 0,4 m. Kohde tarkistettiin maastotöiden yhteydessä ja sen kunto vastaa muinaisjäännösrekisterin kuvausta.

Kuva 1. Hankealueen lähistöllä sijaitseva muinaisjäänkökohde "Ränkky" vastaa muinaisjäänkörekisterin kuvausta. Kuva: Kalle Luoto

3 Inventointityö

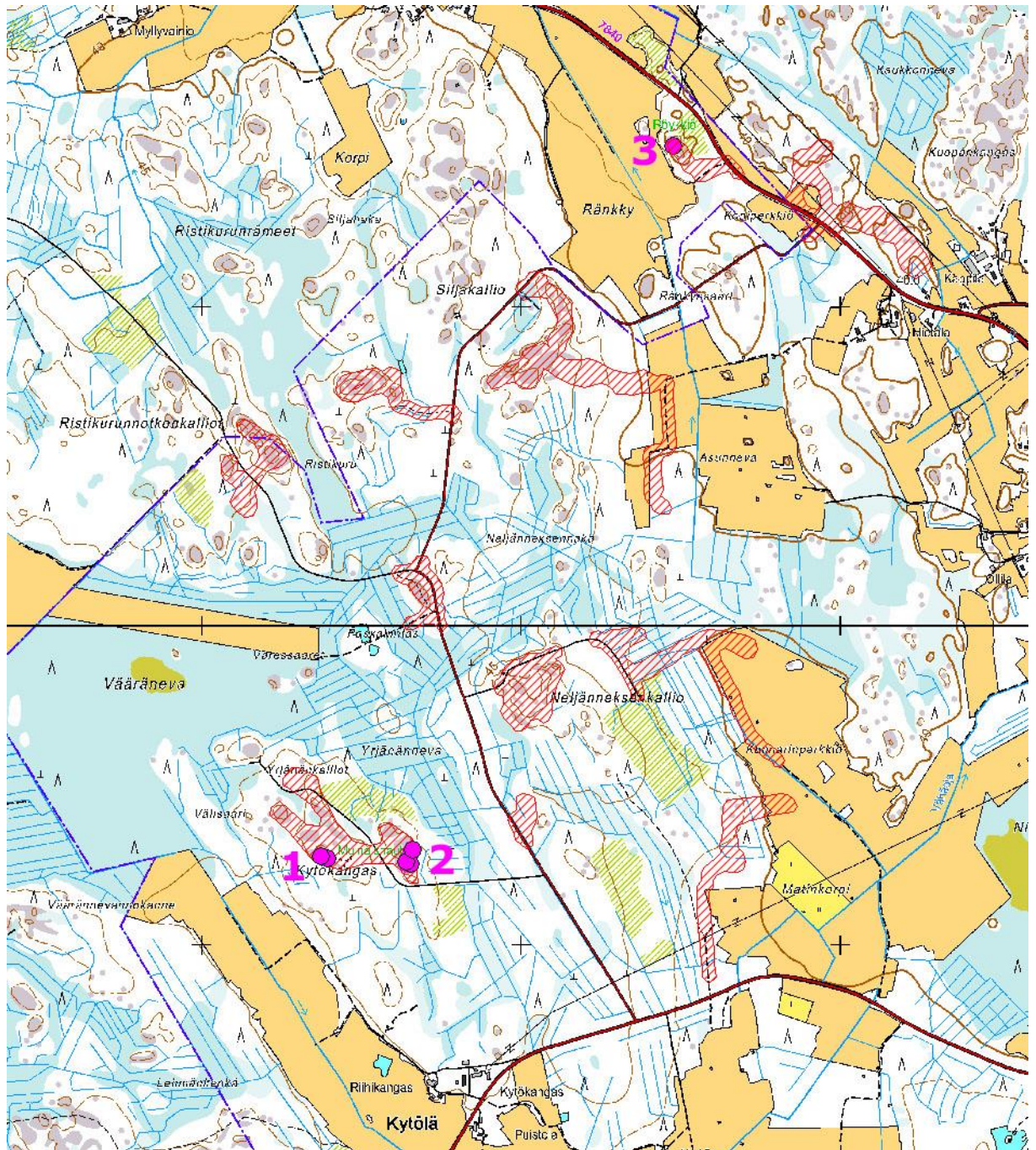
Arkeologisen inventoinnin lähtöaineistona on käytetty karttoja, ilmakuvia sekä maastokäynneillä tehtyjä havaintoja kohdealueesta. Arkeologisten kohteiden tarkastelun lähtöteinä on käytetty muinaisjäänkörekisteriä ja aiempia arkeologisia inventointeja.

Ennen inventointia suunnittelun alueen maastoa tarkasteltiin kartta-aineiston perusteella. Heinäkuussa 2013 tehdyt maastotarkastukset keskittyivät suunnitelmien mukaisesti muuttuvan maankäytön alueille, lähinnä voimalanpaikkojen ja tielinjojen läheisyyteen. Lisäksi tarkastettiin muutamia maastollisesti kiinnostavia alueita ja suunnittelun läheisyydessä sijaitseva muinaisjäänkökohde Ränkky.

Kohteiden paikantamiseen maastoissa käytettiin Garmin GPSmap 62s satelliittipaikanninta (tarkkuus noin +/- 5 m). Maastossa koordinaatistona käytettiin WGS 84 koordinaattijärjestelmää, joka muunnettiin raportointivaiheessa MapInfo 11.5 tietokoneohjelmalla ETRS TM 35 järjestelmään karttojen laatimiseksi.

Suurimmassa osassa aluetta tarkasteltiin maastoa vain pintapuolisesti, mutta muinaisjäänköksen löytämisen kannalta otollisimmiksi koettuihin kohtiin kaivettiin myös muutamia lapionpistoja ja koekuoppia hiekkamaahan "Paskakintas" nimisen lammen koillispuolella sijaitsevan kallion ympäristöön, erityisesti sen eteläpuolelle. Lisäksi peruskarttatarkastelun perusteella otolliselta alueelta vaikutti Neljänneksen kallion luoteispuolella oleva muinainen "salmi", mutta maastossa kyseinen paikka oli soistunut, eikä siinä voinut tunnistaa rantaterassia tai muuta sopivaa paikkaa asutukselle. Tämän raportin kartta 2 kuvaa maastossa vuonna 2013 tarkastettuja alueita ja hankealueen muinaisjäänkökohteita Kytökangas ja Kytökangas 2.

Kartta 2. Maastossa tarkastetut alueet (rasteri) ja muinaisjäännöskohteet Kytökangas (nro 1), Kytökangas 2 (nro 2) ja Ränky (nro 3). MK 1 : 20 000.

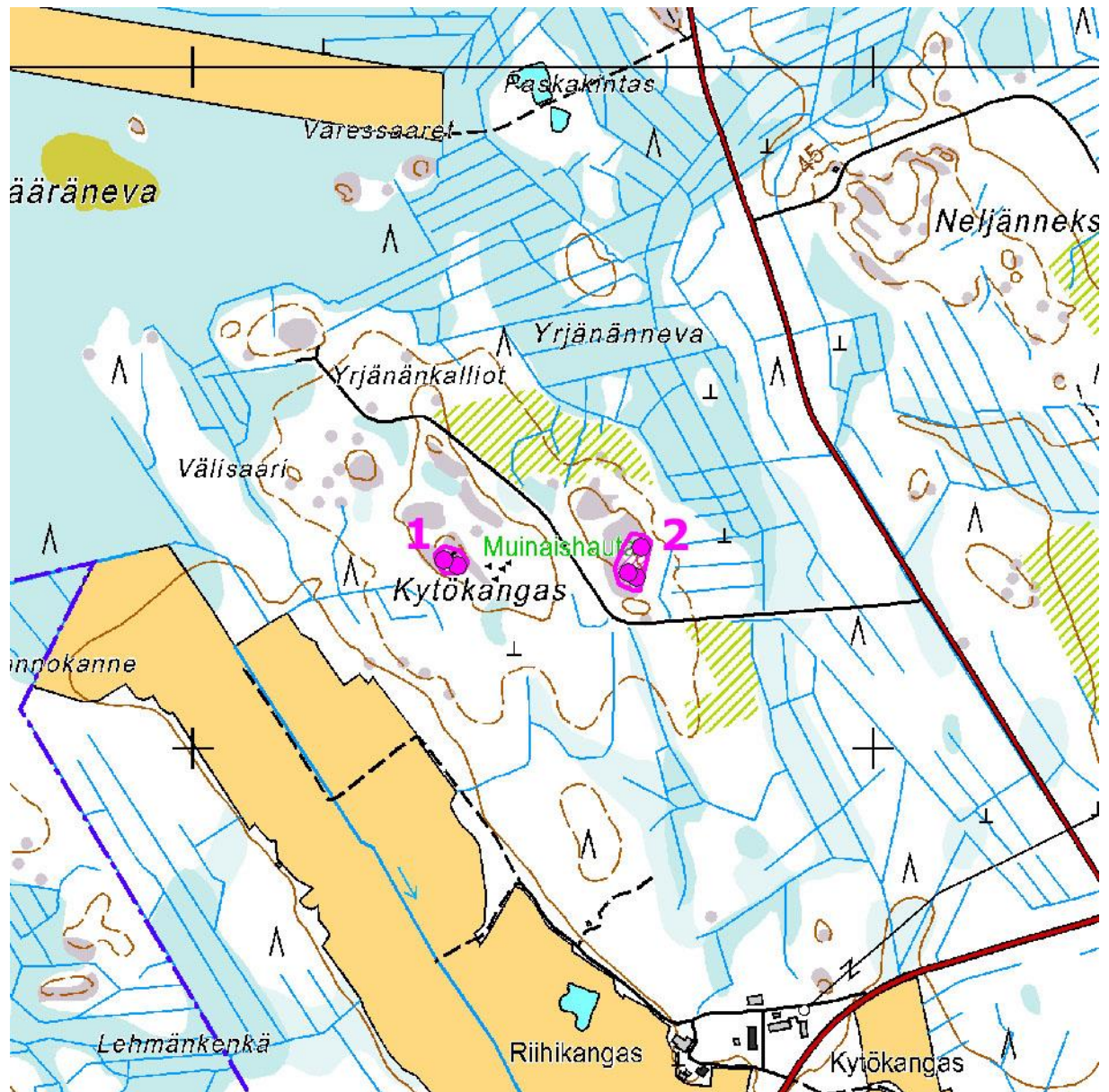
Pohjakartta: Maanmittauslaitos 05/2013. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

4 Kohteet

Taulukko 1. Tuulivoimapuisto Kytölä muinaisjäännöskohteet.

NRO	Nimi	MJ rek. tunnus (Museov.)	MJ tyyppi	Ajoitus	Sijainti P	Sijainti I
1	Kytökangas	9010028	hautapaikat, hautaröykkiöt	ajoittamaton	7127273	365390
2	Kytökangas 2	uusi kohde	hautapaikat, hautaröykkiöt	ajoittamaton	7127259	365638

Kartta 3. Kohteiden Kytökangas ja Kytökangas 2 sijainti. MK 1 : 10 000.

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 05/2013. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

4.1 Kytökangas [9010028] kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Kytökangas
Kunta:	Alavieska
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	ajoittamaton
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat, hautaröykkiöt
Lukumäärä:	2
N	7127273
E	365390
Z/m.mpy	50 m mpy
Koord.selite	Röykkiö 1
Etäisyystieto	Alavieskan kirkosta 9,5 km pohjoisluoteeseen
Peruskartta:	243106 Taluskylä
Aiemmat tutkimukset:	inventointi, Haimila 2002 inventointi, Sarkkinen 1992

Kohde sijaitsee kallion lounaisreunalla metsän reunassa Kytölä ja Vääränevan välisen kallion etelään viettävällä syrjänteellä. Paikalla on kaksi matalaa kiveystä. Niistä suurempi, röykkiö 1, on kooltaan noin 2,5 x 4 m ja 30 cm korkea. Alkuaan se on ollut pyöreä, mutta osittainen kaivelu on muuttanut sen muotoa. Pienempi latomus, röykkiö 2, sijaitsee edellisestä noin 20 m länsiluoteeseen. Se on halkaisijaltaan hieman alle 2 m ja se koostuu yhdestä kivikerrasta. Alunperin kartoittajien havainto, joka on merkitty peruskartalle 1979.

Havainnot 2013:

Röykkiöt vastaavat Haimilan kuvausta. Röykkiöiden lisäksi paikalla oli paikalle hylätty ruostunut metallinen tynnyrimäinen keitin, noin 20 m röykkiöstä 1 itään. Muinaisjäännökseksi ehdotetaan rajattavaksi röykkiöiden välittömässä läheisyydessä oleva kallionreuna ja niiden väliin jäävä alue.

Kuva 2. Kytökangas, röykkiö 1. Kuvan nuoli osoittaa kohti pohjoista. Kuva: Kalle Luoto.

Kuva 3. Etualalla kallion päällä Kytökangas röykkiö 2. Taustalla näkyvällä jäkälän peittämällä kalliolla röykkiö 1.

4.2 Kytökangas 2 [uusi kohde] kiinteä muinaisjäännös (ehdotus)

Nimi:	Kytökangas
Kunta:	Alavieska
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	ajoittamaton
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat, hautaröykkiöt
Lukumäärä:	3
N	7 127 259
E	365 638
Z/m.mpy	50 m mpy
Koord.selite	Röykkiö 3:n koordinaatit, GPS mittaus
Etäisyystieto	Alavieskan kirkosta 9,5 km pohjoisluoteeseen
Peruskartta:	243106 Taluskylä
Aiemmat tutkimukset:	-

Havainnot 2013:

Kohde sijaitsee kallion lounaisreunalla metsän reunassa kallion kaakkoon tai etelään viettävän rinteen laella metsän reunassa. Paikalla on kolme matalaa kiveystä. Röykkiö 1 sijaitsee noin 50 m koilliseen röykkiöistä 2 ja 3, jotka sijaitsevat alle 20 m etäisyydellä toisistaan. Röykkiöt muistuttavat muodoltaan ja kooltaan tunnetun muinaisjäännöskohteen Kytökangas röykkiötä. Kaikki röykkiöt ovat matalia ja ne koostuvat ainoastaan muutamasta kivikerrasta ja ne lienevät ainakin osittain vaurioituneet aiemman kaivelun tuloksena.

Muinaisjäännökseksi ehdotetaan rajattavaksi röykkiöiden välittömässä läheisyydessä oleva kallionreuna ja niiden väliin jäävä alue.

Röykkiö 1

Sijainti: N = 7 127 296 E = 365 656

Kalliopohjalla sijaitseva pyöreähkö yhdestä kivikerroksesta koostuva röykkiön pohja, jonka halkaisija on noin 2 m ja korkeus noin 20 cm. Ilmeisesti ainoastaan sijaitseva röykkiön alimmainen kivikerta on säilynyt. Röykkiön kiviä on nähtävästi vieritetty alarinteeseen kohti kaakkoa. Röykkiötä peittää jäkälä.

Röykkiö 2

Sijainti: N = 7 127 251 E = 365 650

Matalahko röykkiö sijaitsee avokalliolla pienellä kallionpypyllä. Röykkiö koostuu muutamasta päällekkäin asetellusta kivikerroksesta. Röykkiön koillinen – lounas pituus on n. 5,5 m ja leveys noin 3 m. Korkeutta kivirakenteella on 0,3 m.

Röykkiö 3

Sijainti: N = 7 127 259 E = 365 638

Matalahko röykkiö sijaitsee kallion laella, osin pienessä notkelmassa. Röykkiön koko itä-länsi –suunnassa on 4,5 m, leveys 2,5 m ja korkeus 0,3 m

Kuva 4. Röykkiö 1 on jäkälän peittämä matala latomus. Kuvan nuoli osoittaa kohti pohjoista. Kuva: Kalle Luoto.

Kuva 5. Röykkiö 2. Kuvan nuoli osoittaa kohti pohjoista. Kuva: Kalle Luoto.

Kuva 6. Röykkiö 3. Kuvan nuoli osoittaa kohti pohjoista. Kuva: Kalle Luoto.

5 Tulokset

Ennen inventointia Kytölään tuulivoiman hankealueelta tunnettiin yksi muinaisjäännöskohde Kytökangas. Arkeologisen inventoinnin tuloksena havaittiin yksi entuudestaan tuntematon muinaisjäännöskohde, Kytökangas 2. Kohde koostuu kolmesta röykkiöstä, jotka muistuttavat muodoltaan kohteen Kytölä raunioita. Muinaisjäännöskohteet sijaitsevat tämänhetkisten suunnitelmien perusteella muuttuvan maankäytön alueiden ulkopuolella, tosin Kytökankaan kohteiden läheisyydessä sijaitsee parannettava tielinja. Lähin tuulivoimalan rakennuspaikka sijaitsee noin 200 m pohjoiseen kohteesta Kytökangas.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Laatinut:

Kalle Luoto
FM, arkeologia

Tärkeimpiä lähteitä

Haimila, Miikka 2002. Alavieskan inventointi. Museovirasto. Tutkimusraportti.

Itäpalo, Jaana 2011. Alavieskan keskustan osayleiskaavan historiallisten kohteiden arkeologinen inventointi. K-P:n arkeologiapalvelu. 15.8.2011. Tutkimusraportti.

Kartat

Digitaaliarkisto:

Maanmittaushallitus Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma)
Pitäjänkartasto Alavieska (2431 06 Ia.* -/- -)

Kansallisarkisto, Helsinki:

Maanmittaushallitus. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Uudistuskartat ja –asiakirjat. OULUN LÄÄNI. Alavieska. F2a:6/1-25 Talus; Talus by i denna och Metsäkylä by i Kalajoki socken, karta över åker och äng med beskrivning (1765-1786) Fineman Florin

F2ai:18/1-39 Kruununmaat; Krono överloppsjord se Tynkä by (1807-1826).